

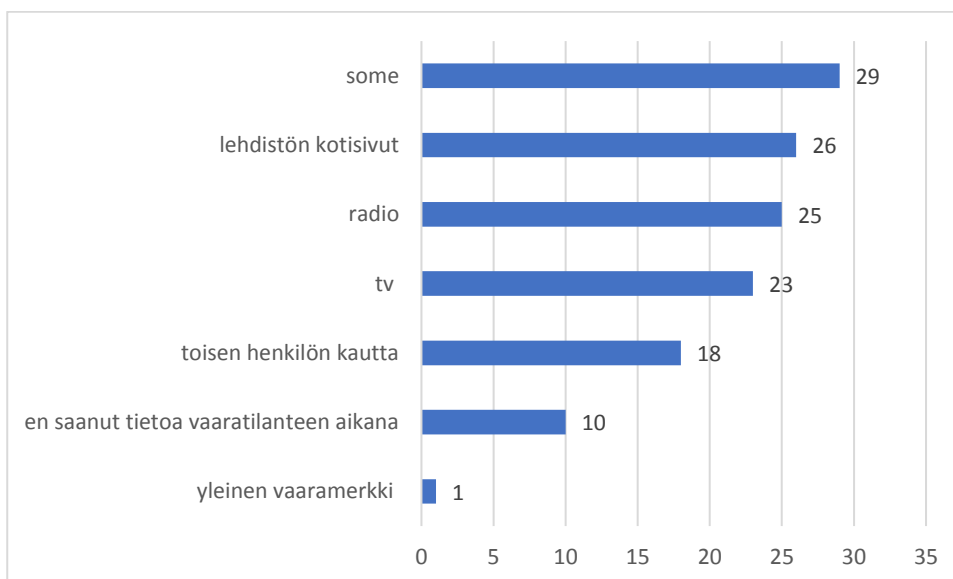
SPEK teki kyselyn asukkaille Porissa sattuneen rajun tehdaspalon jälkeen

Ihmiset ovat epävarmoja, miten sisälle suojaudutaan

Kansalaiset ovat epävarmoja oikeasta toiminnasta myrkyllisten kaasujen aiheuttamissa vaaratilanteissa. Tämä käy ilmi Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön tekemästä asukaskyselystä, joka koski Porissa tammikuussa sattunutta pigmenttitehtaan rajua tulipaloa ja siitä ympäristöön levinneitä myrkyllisiä savukaasuja. Viranomaiset antoivat tilanteesta vaaratiedotteen Puodan ja Ämttöön alueille, joissa ihmisten olisi tullut suojautua sisätiloihin, pysäyttää ilmanvaihto ja sulkea ovet, ikkunat ja ilmanvaihtoaukot.

Pigmenttitehtaan raju tehdaspalo sattui Porissa 30.1.2017. Palon suuruutta kuvaa se, että sitä oli sammuttamassa jopa 150 palomiestä ja helikopteri. Ympäristöön levisi runsaasti myrkyllisiä savukaasuja, minkä vuoksi viranomaiset antoivat vaaratiedotteen sisälle suojautumisesta Puodan ja Ämttöön asuinalueilla.

Kyselyyn vastasi 175 henkilöä, joista 105 eli 60 % oli Porin alueelta ja 40 % muualta Suomesta. Vastaajista vain 9 oli varsinaiselta vaara-alueelta. Kyselyä jaettiin sosiaalisen median ja sähköpostin avulla SPEKin ja yhteistyökumppaneiden verkostoissa. Kysymykset oli muotoiltu vaihtoehtoisesti sekä vaara-alueen että sen ulkopuolisen alueen vastaajaryhmiä silmällä pitäen. Kysymyksenä oli esimerkiksi se, miten toimit tai toimisit vastaavissa tilanteissa.

Mistä sait tiedon vaarasta? (%)
Porilaiset vastaajat (n=105)

Sosiaalisen median kautta tavoitettiin Porin alueen asukkaat parhaiten. Sen tavoittavuus oli vajaat 30 %. Sen alle jäivät lehdistön kotisivut, radio ja tv, jotka olivat keskenään melko tasaväkiset viestintäkanavat. Tosin television kautta tieto tuli usein vasta illalla. Vajaa viidennes sai tiedon jonkun toisen henkilön välittämänä. 10 % ei saanut tietoa lainkaan vaaratilanteen aikana.

Miten toimit saatuasi tiedon vaarasta? (%)

Porilaisten vastaukset (n=105)

Vaaratilanteen aikana yleisin toimenpide oli kyselyn mukaan tilanteen kehittymisen seuraaminen tiedotusvälineiden kautta. Seuraavaksi yleisin vastaajien toimenpide oli sisätiloissa pysyminen, ikkunoiden, ovien ja ilmanvaihtoaukkojen sulkeminen sekä vaarassa olijoiden varoittaminen. Vain alle puolet vastaajista olisi sammuttanut ilmanvaihdon. Joka kymmenes vastaaja ei olisi tehnyt mitään vastaavanlaisissa vaaratilanteissa.

SPEKin erityisasiantuntijan **Ira Pasi** mukaan ilmanvaihto on syytä sulkea, mikäli ulkona on myrkyllistä kemikaalia, joita tulipaloissa syntyvät savukaasutkin sisältävät.

Tulipaloissa syntyvä savukaasu on aina myrkyllistä ja sen hengittäminen hengenvaarallista. Kiinteistöpalloissa palava materiaali sisältää paljon mm. muovia ja elektroniikkaa, jolloin palamisen tuotteena syntyy aina tappavan myrkyllisiä palokaasuja. Nuotiossa tai takassa syntyvä savu on koostumukseltaan täysin erilaista kuin tulipaloissa syntyvä myrkyllinen savukaasu.

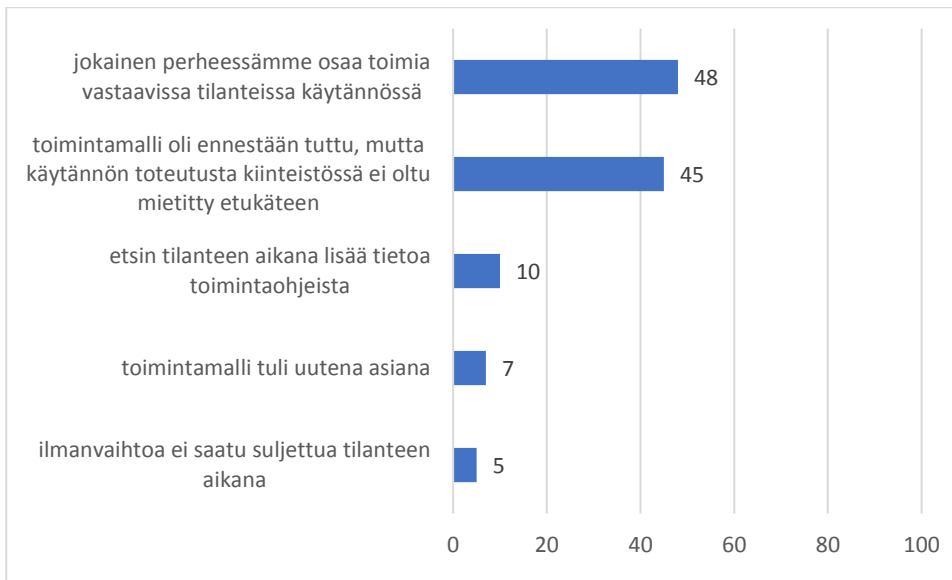
Osa kyselyyn vastanneista kyseenalaisti savun vaarallisuuden ja vaaran aiheuttamat toimenpiteet:

- "Jokainen näkee mihin savu leviää ja kuinka vaarallista se on."
- "Jos kyseessä olisi jonkin myrkyllisen kemikaalin aiheuttama todellinen terveyden tai hengen vaara, niin tämä kysely olisi paremmin aiheellinen ja tarpeen."

Toimintaohjeita syytä noudattaa aina

Heikentääkö henkilökohtainen vaaran arviointi viranomaisten ohjeiden noudattamista? Pitävätkö ihmiset tulipalosta tulevaa myrkyllistä savukaasua vaarattomana, vaikka se ei sitä olekaan? Toimiiko jokainen itse parhaaksi katsomallaan tavalla, jos toteaa, ettei voi itse nähdä tai haistaa vaaraa? Valinnat on tehty ilmeisesti perustuen enemmän omaan harkintaan kuin viranomaisten ohjeisiin, erityisasiantuntija Ira Pasi arvelee.

Viranomaisilla on käytettävissään tavallista kansalaista huomattavasti laajemmat tiedot vaaran suuruudesta ja aiheuttajasta sekä ennusteista vaaran leviämisestä. Tilanteet vaara-alueen lähistöllä voivat muuttua nopeasti muun muassa tuulen suunnan kääntyessä, jolloin suojautumistarve voi tulla hyvinkin yllättäen. Myöskään kaikki myrkylliset kaasut tai muut vaaralliset aineet eivät ole ihmisen aistein havaittavissa, vaan osa vaarallisista aineista ovat hajuttomia ja värittömiä. Viranomaisten toimintaohjeita ja vaaratiedotteita on aina jokaisen alueella toimivan syytä noudattaa, vaikka vaaraa ei silmämääräisesti arvioiden pystyisi havaitsemaankaan. Näin ei vaarana omaa tai muiden turvallisuutta ottamalla turhia riskejä, SPEKin erityisasiantuntija Pasi muistuttaa.

Onko vaaratiedotteen toimintamalli perheellesi tai taloyhtiölle ennestään tuttu ja käytännön tasolle suunniteltu? (%)

Kaikki vastaajat (n=175)

Noin puolet vastaajista uskoi, että kaikki heidän perheenjäsenensä osaisivat toimia vastaavissa tilanteissa. Vastaavasti 45 % vastaajista kertoi, etteivät olleet miettineet toimenpiteitä etukäteen. Vastausten mukaan moni aikoo varmistaa esimerkiksi sen, kuinka ja mistä kiinteistön ilmanvaihto sammutetaan. Lisäksi moni aikoo käydä koko perheen kanssa toimintamallin läpi vastaavanlaisten tilanteiden varalle. Muutama vastaajista aikoo käydä asian läpi myös ikääntyneiden läheistensä kanssa läpi, jotka asuvat muualla.

SPEKin erityisasiantuntija Ira Pasiin mukaan on tärkeää, että kaikki perheenjäsenet osaavat sammuttaa ilmanvaihtoa, mikäli tulee yllättävä tarve suojautua ulkona olevilta myrkyllisiltä kaasuilta. Tilanteet, joissa vaarallisia aineita vapautuu esimerkiksi onnettomuuden seurauksena ilmaan, voivat tulla yllättäen ja nopeasti.

Ilmanvaihtolaitteisto saadaan usein pysäytettyä joko ilmanvaihtoa säätökatkaisijasta tai erillisestä katkaisupainikkeesta. Kiinteistöissä, joissa on useita huoneistoja, ilmanvaihto sammutetaan usein joko huoneistokohtaisista painikkeista tai sisäänkäynnin yhteydessä olevista porrashuonekohtaisista "häätäseis"-painikkeista tai ilmanvaihtokoneessa olevasta katkaisijasta (0/1). Kerrostaloissa ilmanvaihtokone voi sijaita ullakolla, kellarissa tai muissa huoltotiloissa.

Kerros- ja rivitaloissa olisikin hyvä varmistaa, että asukkailla on vaaratilanteissa pääsy sammuttamaan ilmanvaihto välittömästi ja myrkyllinen kaasu ei pääsisi sisätiloihin, eikä aiheuttaisi turhia vaaratilanteita. Kiinteistöissä, joissa ei ole koneellista ilmanvaihtoa tai

mikäli myrkyllistä kaasua tai savua tulee sisätiloihin, voidaan tukkia ilmanvaihtoaukot esimerkiksi teipin ja/tai pakastuspussien avulla.

Saatujen vastausten mukaan huoli läheisistä aiheutti paljon erilaisia kysymyksiä.

- Kuinka lapsista huolehditaan kouluissa ja päiväkodeissa? Saadaanko siellä tietoa vaaratilanteesta ja osataanko siellä toimia oikein?
- Kuka varmistaa koulusta kotiin tulevien lasten turvallisuuden, niin koulumatkalla kuin kotona?
- Kuka auttaa kotona asuvia vanhuksia?

Kyselyn vastanneista moni koki epätietoisuutta vaaran suuruudesta, mahdollisten kemikaalien aiheuttamasta vaarasta, vaara-alueen suuruudesta, tilanteen kehittymisestä sekä siitä, tuleeko alueelta poistua tai evakuoidaanko alue. Epätietoisuus vaaran suuruudesta ja leviämisestä loi turvattomuuden tunnetta ja aiheutti huolta oman turvallisuuden lisäksi myös muista ihmisistä ja eläimistä. Monista huolenaiheista huolimatta arvio omasta selviytymisestä ja tietotaidosta oli yllättävän korkea.

Oikeasta toiminnasta kaivataan lisää tietoa

Moni vaara-alueen ulkopuolella asuva pohti tilannetta omalta kannaltaan: olisiko hän osannut toimia oikein, kuka olisi kerrostalossa katkaissut ilmanvaihdon, tai olisivatko kaikki perheessä osanneet toimia oikein - myös lapset ja vanhuksat. Myös oman kiinteistön tulipalon mahdollisuus askarrutti ja herätti kysymyksiä: osataanko silloin toimia oikein tai mikä on oikea tapa toimia juuri kyseisessä kiinteistössä.

Kyselyssä toivottiin myös, että vaaratiedote annettaisiin tekstiviestillä vaara-alueilla oleviin matkapuhelimiin. Näin saataisiin tieto vaarasta nopeasti ja tehokkaasti alueella oleville henkilöille, riippumatta siitä, ovatko he alueella töissä, vierailevatko he siellä tilapäisesti vai asuvatko he alueella.

Kyselyssä käy ilmi, kuinka tulipaloo oli lähtenyt seuraamaan runsaasti uteliaita ihmisiä. Sattumanvarainen autojen pysäköinti vilkasliikenteisen 2-tien molemmin puolin aiheutti vastaajien mukaan useita vaaratilanteita ja paikoitellen tie oli kokonaan tukossa. Tuulen mahdollinen kääntyminen herätti huolta niissä, jotka olivat ulkopuolisina tulleet katsomaan tulipaloo. Vaikka onnettomuus herättää luonnollisesti runsaasti mielenkiintoa, ei ole hyvä ratkaisu mennä onnettomuuspaikalle seuraamaan tilannetta, sillä ruuhkat vaikeuttavat usein pelastushenkilöstön toimintaa ja aiheuttavat muille tai itselle vaaratilanteita. Paikallinen media seuraa usein onnettomuuksia melko tarkasti ja päivittää usein uutisiaan, joten riittävän ajantasaisen tiedon saa myös sitä kautta.

Yleisesti vastauksista nousee vahvasti esille, että myrkyllisten kaasujen aiheuttamassa vaaratilanteessa kansalaisilla on suurta epävarmuutta oikeista toimintamalleista. Vastanneista peräti 63% haluaakin lisää tietoa oikeista toimintamalleista vastaavissa tilanteissa.

SPEKin erityisasiantuntija Ira Pasi kehottaa kaikkia perheitä käymään myös lasten kanssa läpi, kuinka kotona toimitaan sisälle suojautumistilanteissa, tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa. Esimerkiksi omakoti- ja kerrostaloissa toimintaohjeet poikkeavat usein toisistaan, ja kiinteistön toiminta tulee tuntea, jotta osaa toimia oikein. Etukäteen mietityt ja harjoitellut toimintamallit tuovat vaaratilanteissa lisää turvallisuudentunnetta ja toimintavarmuutta. Lasten ikä tulee huomioida, kun lasten kanssa käydään asioita läpi. Olennaista on, että lapset osaavat toimia kotona vaaratilanteissa myös silloin, kun ovat yksin.

Toimi näin kemikaalionnettomuuksissa

Ulkona

- Tarkasta tuulen suunta esim. kostealla sormella. Poistu kaasun alta sivutuuleen. Pyri sisälle.
- Jos et pääse sisälle, pyri korkeampaan maastokohtaan. Vältä alavia paikkoja.
- Vältä hengästy mistä liikkumalla rauhallisesti. Tiheästi hengittäen hengität myös myrkyllistä kemikaalia enemmän.
- Autossa ollessasi sulje ilmanvaihto, aja pois vaara-alueelta, sivutuuleen, mikäli mahdollista.
- Kuuntele radiota.

Sisällä

- Pysäytä koneellinen ilmanvaihto. Sulje ovet, ikkunat ja venttiilit. Tiivistä tarvittaessa.
- Kuuntele ohjeita radiosta.
- Vältä puhelimen käyttöä.
- Pyri rakennuksen yläkerrokseen, vältä kellariin menoa. Älä mene väestönsuojaan.

Toimi näin, jos palovaroitin hälyttää

Oma asuntosi palaa

Asunnossasi on savua

- Pelasta kaikki asunnossa olevat.
- Sammuta palon alku itse, jos voit. Älä vaaranna omaa turvallisuuttasi. Älä hengitä savua, sillä savu on tappavan myrkyllistä.
- Poistu huoneistosta. Sulje kaikki ovet ja ikkunat perässäsi. Sulje ehdottomasti porraskäytävään johtava ovi. Näin rajoitat palon etenemistä. Mene alas rappuja pitkin.
- Varoita muita asukkaita huutamalla tai ovikelloja soittamalla. Ilmoita tulipalosta hätänumeroon 112 vasta turvallisesta paikasta.
- Opasta pelastuslaitos paikalle.
- Mene taloyhtiössä etukäteen sovitulle kokoontumispaikalle.

Asunnossasi ei näy savua

- Avaa ikkunat ja tuuleta palovaroittimen ympäriltä esimerkiksi sanomalehdellä. Älä poista paristoa, sillä voit unohtaa asettaa sen takaisin. Jos varoitin ei hiljene, se saattaa olla vioittunut, jolloin se on vaihdettava uuteen.

Jossakin muualla palaa

Porraskäytävässä on savua

- Älä mene savuiseen porraskäytävään!
- Pysy omassa asunnossasi. Asunnot on rakennettu niin, että ei palo pääse helposti leviämään asunnosta toiseen.
- Soita hätänumeroon 112 ja kerro, missä asunnossa olet.
- Sulje kaikki ovet, myös väliovet. Tiivistä rakoja tarvittaessa esim. kosteilla pyyhkeillä. Jos savua tulee sisään toimenpiteistä huolimatta, tuuleta ikkunasta tai parvekkeen ovesta ja liiku matalalla. Mene parvekkeelle tai avoimen ikkunan ääreen.
- Huuda apua, heiluta vaatetta tai vilkuta valoa, jotta pelastajat huomaavat sinut. Älä hyppää!

Porraskäytävässä ei ole savua

- Soita hätänumeroon 112.
- Turvallisin paikka on oma huoneistosi, joka on oma palo-osastonsa. Porraskäytävä voi täyttyä savusta hetkessä, mikäli palavan huoneiston ovi avataan.

Lisätietoja: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, erityisasiantuntija Ira Pasi, puh. 040 595 4140, ira.pasi@spek.fi

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry

Yhteistyökumppanit:

Suomen Omakotiliitto ry

Suomen Kylätoiminta ry

Suomen Kotiseutuliitto ry

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry